

Jerzy Treder

"Słowotwórstwo kaszubskiego przymiotnika : formacje denominalne", Beata Milewska, Gdańsk 2013 : [recenzja]

Acta Cassubiana 16, 335-337

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jerzy Treder
Gdańsk

Beata Milewska, *Słowotwórstwo kaszubskiego przymiotnika. Formacje denominalne,*

Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2013

Książka stanowi kompleksowe opracowanie kaszubskich przymiotników denominalnych (tj. odrzeczownikowych) na materiale wyekscerpowanym ze *Słownika gwar kaszubskich na tle kultury ludowej* B. Sychty. Studium w badanym zagadnieniu, potraktowanym na szeroką skalę – a autorka zapowiada ciąg dalszy – jest pracą pionierską, w której jednak wyzyskuje się syntetyczne ujęcie sprzed 1930 r. – ogólnie na innym materiale – w *Gramatyce pomorskiej* F. Lorentza i ogląd aspektu geografii wybranych tutaj do badań formacji w *Atlasie językowym kaszubszczyzny* według stanu z lat pięćdziesiątych XX w. Nawiązanie do tych prac było konieczne i inspirowało autorkę do poszerzenia i pogłębienia analiz. Studium imponuje rozmiarami, zawartością, sposobem ujęcia (metodologią), jakością i jasnością wywodów – prowadzonych stale w kontekście ustaleń zawartych w wielu innych pracach, przeważnie polonistycznych – i wreszcie przekonuje sformułowanymi wnioskami szczegółowymi i ogólnymi, końcowymi.

Oto zawartość rozprawy: I Założenia: stan badań i stosunek do opracowań wcześniejszych, cele, zakres i metoda, teoretyczne podstawy analizy, ekscerpacja źródeł i sposób opracowania; II Analiza materiału: 1. formacje sufiksalne (dalej układ wg sufiksów), 2. prefiksarno-sufiksalne (dalej według prefiksów), 3. paradygmatyczne, 4. od wyrażen przyimkowych (dalej według przyimków); III Syn-teza, obejmująca ustalenia w następujących zakresach: techniki słowotwórcze, zasób formantów, frekwencja, opis bazy derywacyjnej, funkcje formantów, wariantywność słowotwórcza, geografii; IV Kaszubszczyzna a język polski: dyferencyjność i cechy swoiste kaszubskich przymiotników. Do tego dochodzą indeksy derywatów, bibliografia i streszczenia po **kaszubsku** i angielsku,

Wyczerpująco przedstawiono stan badań, jasno sformułowano cele rozprawy, uzasadniono przyjęte nowoczesne narzędzia metodologiczne, przeprowadzono pełną i poprawną ekscerpację źródeł i dokonano bezbłędnej (!) analizy słowotwórczej materiału, tj. ok. 1670 (?) przymiotników odrzeczownikowych ze *Słownika*

Sychty, nadto w celach porównawczych dość pokaźnego materiału z *Gramatyki* Lorentza i skromniejszego materiału z *AJK*.

Podstawowe dla rozprawy i zarazem najnowsze źródło, choć już sprzed pół wieku, wydaje się niemal idealne dla badań synchronicznych współczesnego stanu – zresztą nie tylko słownictwa – dialektów i gwar kaszubskich. Słusznie autorka uzupełnia go skromnym materiałem z *AJK*, jak też niemałym, choć tylko wybranym, materiałem Lorentza, zwłaszcza słowińskim, a więc już historycznym, wzbogacając w ten sposób rozprawę o aspekt diachroniczny, pozwalający określić ogólne kierunki rozwoju kaszubskiego systemu słowotwórczego, np. czy następują w nim jakieś porządkujące regulacje. Autorka dokonała opisu tego słowotwórstwa w zaplanowanym przez siebie zakresie, pozostając wyłącznie w obrębie kaszubszczyzny, sporadycznie tylko w trakcie szczegółowych analiz porównuje go z polskim, dopiero na końcu swego studium dokonuje syntezy tego aspektu porównawczego.

Podkreślić trzeba fakt bezbłędnego wskazywania podstaw rzeczownikowych – znajdujących zwykle w tym samym *Słowniku* Sychty jako głównym źródle – badanych formacji przymiotnikowych wraz z przytoczeniem niezbędnych i precyzyjnych objaśnień semantyki. Uwagę zwraca zdumiewająca regularność i symetria zapisanych przez Sychtę w terenie derywatów i ich podstaw.

Autorka wykazuje doskonałą znajomość literatury przedmiotu, zamieszczając liczne i trafne odniesienia do różnych publikacji, aktualnych i zwykle nowych, m.in. kaszubistycznych, polonistycznych i slawistycznych, ujętych na końcu pracy w bibliografii, liczącej ponad 210 pozycji. Może częściej należałoby się chyba odwołać do *Słownika etymologicznego kaszubszczyzny*, zwłaszcza przy wskazywaniu swoistości kaszubskich przymiotników.

Wnioski cząstkowe formułowane w trakcie opisu formacji z określonymi formantami czy po przedstawieniu poszczególnych technik słowotwórczych uznać należy za istotne i trafnie sformułowane, pasujące do odpowiednio zinterpretowanego i poklasyfikowanego materiału. Wszystkie zostały też zobiektywizowane niezbędnymi liczbami i zestawieniami statystycznymi, tj. tabelami. Niezwykle instruktywna i pogładowa jest też tabela 9. ukazująca wariantywność słowotwórczą derywatów. Zauważyć by można, że inne wyniki przyniosłoby uwzględnienie materiałów zapisanych w słownikach reprezentujących odmianę formującego się kaszubskiego języka literackiego (np. wspomniany Trepczyka (1994) czy *Kaszëbsczi słowôrz normatiwny* E. Gołąbka, 2005), asymilującego więcej zapożyczeń z polskiego (w tym internacjonalizmów) i wykazującego obecność neologizmów, wyzyskujących jakoś techniki i środki słowotwórcze obecne w spontanicznie rozwijającej się od wieków odmianie kaszubszczyzny mówionej, którą zarejestrował Sychta.

Rozprawa napisana jest poprawną polszczyzną, jasną i ścisłą, a naukowa terminologia językoznawcza używana jest bez przesady; nie ma tu nawet śladu jakiegoś żargonu.

Autorka ukazuje pełne zasoby owych przymiotników, wszystkie techniki i środki ich tworzenia, wydziela stosowne grupy semantyczne, wskazuje i interpretuje opozycyjność różnych formacji, zarysowuje ich geografię, wykorzystując lokalizację Sychty i dane z map *AJK*. Informacje przejęte z Lorentza dotyczą przede wszystkim dawnej peryferii językowej kaszubszczyzny północno-zachodniej, tj. gwar kabackich i słowińskich. Studium stanowi ważną pozycję w lingwistycznej literaturze kaszubologicznej, polonistycznej, a częściowo – przez odniesienia do prac innych autorów – sławistycznej. Zapowiada ona – według oświadczenia autorki we wstępie – gruntowne i pełne opracowanie słowotwórstwa kaszubskiego języka, jego dialektów i gwar.